

A TANULMÁNYI TELJESÍTMÉNY, A SZOCIÁLISÉRDEK-ÉRVÉNYESÍTŐ KÉPESSÉGEK ÉS A CSALÁDI HÁTTÉR KAPCSOLATA 5., 8. ÉS 12. ÉVFOLYAMOSOK KÖRÉBEN

Kasik László

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Kulcsszavak: tanulmányi teljesítmény, szociális képességek, családi háttér

A nemzetközi vizsgálatok eredményei alapján a tanulásra, a tanulás eredményességére, a tanulmányi teljesítményre az életkor előrehaladtával egyre nagyobb hatást gyakorol több szociális képesség működése, valamint néhány családi jellemző. E kapcsolatrendszerrel igen kevés hazai pedagógiai kutatás foglalkozik, ugyanakkor a külföldi felmérések tapasztalatai alapján a különböző műveltségterületek fejlesztésekor ezen összefüggések figyelembe vétele elengedhetetlen.

A 2010 tavaszán, 5., 8. és 12. évfolyamos diákok körében (N=586) végzett vizsgálat célja a szociálisérdek-érvényesítő (együtműködési, segítő, versengési, vezetési) képességek, az induktív gondolkodás, az osztályzatok és néhány családi jellemző (pl. szülők iskolai végzettsége, anyagi helyzet) kapcsolatának feltárása volt. A kutatásban a Szociálisérdek-érvényesítő képességek kérdőívet (Kasik, 2010), az Induktív gondolkodás tesztet (Csapó, 1993) és a Szülői erőforrások kérdőívet (Tóth és Kasik, 2009) alkalmaztuk. A tanulmányi teljesítménnyel kapcsolatos adatok feltárására háttérkérdőívet használtunk. A mérőeszközök jó megbízhatóságúak, a Cronbach- α értékek 0,8 feletti.

A korrelációelemzés eredményei alapján – a hipotézisnek megfelelően – az életkor növekedésével egyre szorosabb a kapcsolat ($r=0,35$ – $r=0,68$; $p<0,05$) a szociális képességek, főként a versengés-vezetés és az együtműködés-versengés dimenziói között – utóbbi alátámasztja a két képesség viszonyával kapcsolatos újabb nemzetközi eredményeket. Szintén igazolták az adatok azt a feltételezést, miszerint míg az 5. évfolyamosok esetében az induktív gondolkodás és a szociális képességek között kismértékű a kapcsolat ($r=0,18$; $p<0,05$), a két idősebb korosztálynál szignifikánsan erősebb ($r=0,32$; $r=0,43$; $p<0,05$). Ehhez hasonlóan alakul az osztályzatok szociális és kognitív összetevőkkel való kapcsolata ($r=0,21$ – $r=0,58$; $p<0,05$).

Az osztályzatok átlagára mint függő változóra végzett regresszióelemzés eredménye szerint a megmagyarázott varianciák mindegyik életkorban hasonló tendenciát mutatnak: legnagyobb a szociális képességek hatása, ennél kisebb magyarázó erővel bír az induktív gondolkodás és az anya iskolai végzettsége, s igen alacsony az anyagi háttér hatása. Amennyiben az elemzést a tantárgyak klasszikus hármásával (humán, reál, készség) végezzük el, a sorrend csak a reál tantárgyak esetében tér el: legnagyobb az induktív gondolkodás, kisebb a szociális képességek működésének hatása, ennél kisebb az anya iskolai végzettségének, s még kisebb az anyagi háttér magyarázó ereje.

Az eredmények egybehangzóak a hasonló összefüggéseket feltáró nemzetközi vizsgálatok adataival. A külföldi gyakorlatnak megfelelően figyelembe vételük mindenképpen segítheti nemcsak a különböző fejlesztési célok és lehetőségek, hanem a már meglévő, a vizsgált pszichikus összetevőkre irányuló programok újragondolását.

A kutatás a TÁMOP 3.1.9/08/01–2009-0001 számú projekt keretében valósult meg.